

Jolande Sap over het Preventieakkoord:

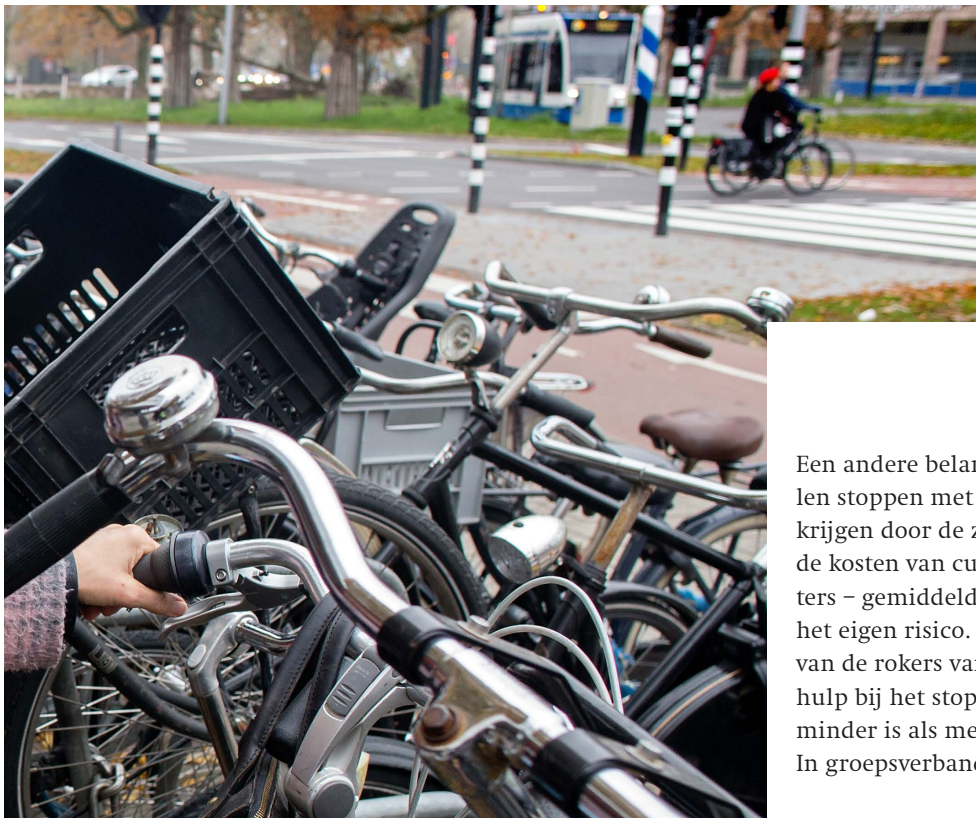
‘Nederland gezonder maken’

Het werd een paar keer uitgesteld, maar eind november lag het er dan toch echt: het Nationaal Preventieakkoord. Overheid, bedrijfsleven en maatschappelijke organisaties spreken hierin maatregelen af om roken, overgewicht en problematisch alcoholgebruik tegen te gaan.

TEKST Dorine van Kesteren **FOTO** Dirk Hol

Aan de voorkant een paleis, maar aan de achterkant een plaggenhut. Zo omschrijft Jolande Sap de Nederlandse gezondheidszorg. Een van de beste ter wereld, maar bijna volledig ingesteld op het repareren van gezondheidsschade – en niet op preventie. ‘Gezondheid is het grootste goed in het leven. Per jaar zorgen roken, alcohol en overgewicht voor 35.000 doden in ons land. Voorkómen dat mensen hierdoor ziek worden, bespaart miljarden aan uitgaven aan zorg, justitie en verzuim. Gezonde mensen zijn ook beter in staat om langer door te werken, en bovendien gelukkiger. De omslag van genezen naar preventie is dus niet alleen in het belang van individuele burgers, maar ook in het belang van de maatschappij als geheel.’

Of ze zelf volledig gezond leeft? Lachend: ‘Nee hoor, ik hanteer de 80-20-regel: gezond leven is geen principe van alles of niets.’ Als voorzitter van de NPHF, de Nederlandse Federatie voor Gezondheid, is ze in ieder geval nauw

preventieakkoord

betrokken bij het onderwerp. NPHF is een organisatie van zeventig beroepsverenigingen, fondsen, kennis-instituten, brancheorganisaties en bedrijven die de 'beweging van nazorg naar voorzorg willen maken'. Een geluid dat is overgenomen door het kabinet: afgelopen april gaf staatssecretaris Blokhuis van VWS het startschot voor de onderhandelingen over het Preventieakkoord. Aan drie thematafels – Roken, Overgewicht en Problematisch alcoholgebruik – spraken de overheid en zo'n zeventig bedrijven, zorgaanbieders, zorgverzekeraars, patiëntenorganisaties en sportverenigingen over beleid dat Nederland gezonder moet maken.

Rookvrije generatie

Voorkomen dat jongeren gaan roken en rokers helpen te stoppen, is een van de speerpunten van het akkoord. Sap was voorzitter van de thematafel Roken. 'Met zo'n dertig partijen hebben we een omvangrijk en ambitieus pakket afgesproken.' Een greep uit de maatregelen: kinderboerderijen, speeltuinen, zorg- en kinderopvanginstellingen en sportclubs worden rookvrij. In 2023 moeten pakjes sigaretten minimaal 10 euro gaan kosten. Rookruimten worden verboden in horecagelegenheden en de (semi-) publieke sector. Sigaretten worden bij vrijwel alle verkooppunten uit het zicht gehaald, te beginnen bij de supermarkten. Sap: 'Het doel is een rookvrije generatie in 2040. De sigaret moet verdwijnen uit de beleevingswereld van kinderen. Er is groot draagvlak: niemand wil dat zijn kinderen gaan roken – ook rokers niet.'

Een andere belangrijke afspraak is dat mensen die willen stoppen met roken, dit vanaf 2020 geheel vergoed krijgen door de zorgverzekeraar. Op dit moment vallen de kosten van cursussen, begeleiding en nicotinepleisters – gemiddeld zo'n 300 euro per persoon – nog onder het eigen risico. 'Uit onderzoek blijkt dat 80 procent van de rokers van het roken af wil. Aangetoond is dat hulp bij het stoppen effectief is, maar dat dit effect minder is als mensen daarvoor kosten moeten maken. In groepsverband stoppen werkt overigens ook goed.'

Minder suiker

Op het gebied van overgewicht en alcohol zijn de ambities even stevig, aldus Sap. Zo is het streven om in 2040 het percentage mensen met overgewicht terug te brengen naar het niveau van 1995. Toen was dit percentage voor volwassenen 40 procent, nu is het 49 procent en als er niets verandert, is het percentage in 2040 toegenomen tot 62 procent. Het terugbrengen gebeurt onder meer door gezond eten te bevorderen, sporten en bewegen aantrekkelijker te maken en de fysieke omgeving gezonder te maken. Denk aan minder suiker in snoep en koek, gezonder eten en drinken in sport-, school- en bedrijfskantines en aanpak van kindermarketing.

Als je wilt dat bedrijven hun producten minder ongezond gaan maken, moet je ze toch aan tafel hebben?

Aan de thematafels Overgewicht en Problematisch alcoholgebruik lagen de zaken volgens Sap wel wat gecompliceerder dan bij de thematafel Roken. 'We willen immers niet dat mensen stóppen met eten en drinken, maar wel dat ze gezonder gaan eten en bewuster omgaan met drank. Dat was anders dan aan mijn tafel, waar volledige uitbanning de inzet was.' →

preventieakkoord

Keuze

Het beleid van Blokhuis gaat een stap verder dan dat van zijn voorgangers, dat veel meer uitging van eigen verantwoordelijkheid. Is leefstijl dan geen keuze? 'Nee! Lageropgeleiden zijn systematisch minder gezond dan hogeropgeleiden, rokers willen massaal stoppen, maar het lukt hen niet. Dat betekent dat de maatschappelijke randvoorwaarden niet in orde zijn: veel mensen zijn niet opgewassen tegen de overvloed aan gemakkelijk verkrijgbare, goedkope, ongezonde producten. Dáár moeten we dus iets aan doen.'

Aan de andere kant van het spectrum staan de mensen die het akkoord niet ver genoeg vinden gaan en spreken over 'commercieel polderen met de levensmiddelen- en drankindustrie'. 'Als je wilt dat bedrijven hun producten minder ongezond gaan maken, moet je ze toch aan tafel hebben? Als de overheid of de samenleving op een gegeven moment zegt: het gaat te langzaam, de wet- en regelgeving moet strenger worden, dan gebeurt dat. Maar daar zijn we nu nog niet.'

Bevrijding

Draagvlak werkt beter dan dwang, is de gedachte achter het Preventieakkoord. Maar wat als mensen het gevoel krijgen dat hen anno 2018 alles wordt afgenomen? Zwarte Piet, vuurwerk, hun biertje en hun frikadel? Sap: 'Cruciaal is dat mensen inzien dat ze er iets voor terugkrijgen. Gezond lekker eten, het plezier van bewegen en buiten zijn, een langer leven en meer tijd om van je kleinkinderen te genieten. En rokers krijgen concrete financiële steun bij het stoppen. Als dat eenmaal is gelukt, hebben ze ineens veel geld over. Wat ik zelf het fijnste vond, na drie ronduit ellendige weken toen ik ruim twintig jaar geleden stopte met roken: het gevoel van bevrijding. Ik was niet meer afhankelijk van die nare verslaving, heerlijk!'

Feit is dat gezondheid ook wordt bepaald door sociaaleconomische status. Armoede, schulden en werkloosheid spelen een grote rol. 'Als je onder grote (financiële) stress staat, kom je sneller in de verleiding om naar genotsmiddelen te grijpen. Daarom is het

ook zo belangrijk dat het Nationaal Preventieakkoord hand in hand gaat met lokale akkoorden, die een geïntegreerde aanpak bevatten rond de bredere achtergronden van gezondheid, zoals leef- en voedingspatroon, schulden en woonomstandigheden.'

Monitoren

Sap is blij met de betrokkenheid van de SER bij het akkoord. 'Sociale partners horen in het hart van het debat over preventie en gezondheid. Daarnaast heeft de SER ongelooflijk veel ervaring met het bespreken van complexe, maatschappelijke opgaven met een veelheid van partijen. Niet voor niets hebben we gekozen voor dezelfde constructie als bij het Energieakkoord: het RIVM gaat jaarlijks de voortgang monitoren en indien nodig komen er aanvullende maatregelen. In die zin is dit akkoord nadrukkelijk een begin.' ■

De rol van de SER

Het is tijd voor een verandering van paradigma: we moeten van nazorg naar voorzorg. Dat schreef de SER al in 2012 in het advies *Naar een kwalitatief goede, toegankelijke en betaalbare zorg*. Samen met GGD GHOR Nederland, NPHF en een aantal organisaties uit de zorg, het onderwijs en het gemeentelijk domein, pleitte de SER er bij de formatie van het kabinet-Rutte III voor om meer geld en aandacht te besteden aan preventie en gezondheidsbevordering.

Deze 'Preventiealliantie' onder voorzitterschap van de SER dacht mee met het ministerie van VWS over de inhoud en het proces van het Preventieakkoord. De SER verzorgde daarnaast de secretariële ondersteuning van de thematafel Roken en de Verbindingstafel – die de voorstellen van de drie tafels heeft geïntegreerd.